

KESKKONNAAMET

MÄRGALAD EESTIS

Keskkonnahariduse osakond
2017

Mis on märgala?

- Märgala on mõiste, mida kasutatakse erinevate sügavaveeliste ja kuivade maismaa elupaikade vahepealsete elupaigatüüpide kohta

- Maailmas on märgala mõistel palju tõlgendusi sõltuvalt piirkonna looduse eripärast ja selle kirjeldamise traditsioonidest

Märgalade liigitus

1. Merelised ja rannikumärgalad:

- meres kuni 6 m sügavune rannikumeri,
- rannikujärved,
- rannaniidud ja roostikud.

2. Sisemaised märgalad:

- sood,
- märjad niidud ja metsad,
- siseveekogud.

3. Inimese loodud märgalad:

- poldrid,
- veehoidlad,
- jt kunstlikud veekogud.

1. Merelised ja rannikumärgalad

...on meres kuni 6 m sügavune rannikumeri, rannikujärved, rannaniidud ja roostikud

- Madal rannikumeri hõlmab ka:
 - veealused madalad pagurannad
 - madalad lahed
 - rannikulõukad

Rannaniidud (I)

... on mererannal suuremal või vähemal määral soolase merevee mõju all olevad niidud

... on looduslikud või pool-looduslikud kooslused

Rannaniit Haeskas. Foto: Elo Raspel

Rannaniidud (II)

- Madalmurused rannaniidud on paljude lindude, eriti kurvitsaliste olulised pesitsus- ja toitumispaigad
- Kui karjatamine ja niitmine lakkab, kasvavad väärtuslikud elupaigad täis pilliroogu, võsastuvad või metsastuvad
- Eestis on ulatuslikud rannaniidud Saare-, Hiiu-, Lääne- ja Pärnumaal

2. Sisemaised märgalad

- Sood
- Märjad niidud
 - lamminiidud
 - sooniidud
- Märjad metsad
- Siseveekogud

Kaasikjärve raba. Foto: Katrin Möllits

Sood

... on ökosüsteemid, kus suur osa taimede loodud orgaanilisest ainekist jääb lagunemata ja ladestub turbana

Soo arenguastmed:

- madalsoo
- ↓
- siirdesoo
- ↓
- raba

Märjad niidud

Lammi- ehk luhaniidud on kõrgekasvuliste rohttaimedega kaetud alad jõeorus või järve kaldal, mida vesi perioodiliselt üle ujutab.

Tulvavete toodud setted on toitaineterikkad, mistõttu taimekasv on neil aladel lopsakas.

Kirna luht. Foto: Arne Ader

Märjad metsad

- **Lammimetsad**
- **Soometsad:**
 - madalsoometsad
 - siirdesoometsad
 - rabametsad
 - lodumetsad

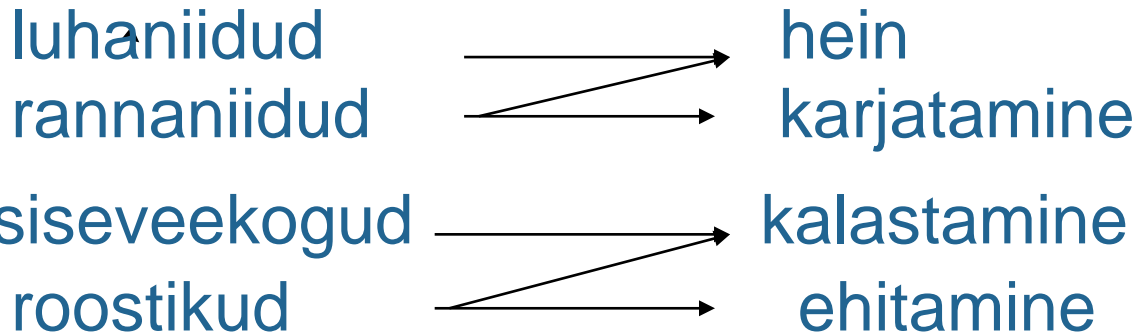
Siseveekogud

- Jõed,
- Järved,
- Poldrid,
- Veehoidlad,
- jt kunstlikud
veekogud

moodustavad inimtekkeliste märgalade grupi

Kuidas inimesed on läbi aja märgalasisid kasutanud?

Märgalade tähtsus (I)

Märgalad on Eestis ühed olulisimad ökosüsteemid, mis pakuvad meile mitmesuguseid hüvesid:

1. Bioloogiline mitmekesisus ehk looduse elurikkus – erinevad liigid koos oma elupaikadega

Eestis on 33 erinevat märgala elupaigatüüpi, millest 6 on Euroopas esmatähtsad elupaigad:

- rannaniidud
- karstijärved
- rabad
- lubjarikkad madalsood
- lammimetsad
- rabametsad

Märgalade tähtsus (II)

1. Bioloogiline mitmekesisus

2. Reguleerivad looduslikke protsesse

- Sood mõjutavad globaalset kliimat positiivselt, sest turbas on talletunud suur hulk süsinikku
- Märgalad on looduslikud vee puhastajad ja puhta vee säilitajad
- Luhaniidud võtavad vastu kevadised sulaveed, hoides nii ära suured üleujutused (sh inimasulates)

Märgalade tähtsus (III)

1. **Bioloogiline mitmekesisus**
2. **Reguleerivad looduslikke protsesse**
3. **Annavad toitu, ehitusmaterjale, soojusenergiat on kasvukeskkonnaks taimedele**

Turvas - soojuse ja energia tootmiseks ning taimedele kasvupinnaseks

Pilliroog ja hundinui – kiirekasvulised märgalataimed, energia tootmiseks ja ehitusmaterjaliks

Kalad ja marjad – toiduks. Marjade korjamine (jõhvikad, murakad) on osale elanikkonnast hooajaline elatusallikas.

Märgalade tähtsus (IV)

1. Bioloogiline mitmekesisus
2. Reguleerivad looduslikke protsesse
3. Annavad toitu, ehitusmaterjale, soojusenergiat on kasvukeskkonnaks taimedele
4. Pakuvad inimestele puhkevõimalusi koos looduselamustega:
 - rabade rahu ja vaikus
 - märgalade kevadine linnurikkus
 - talvised suusa- ja räätsamatkad
 - saab tegeleda fotograafia ja loodusvaatlustega

Ramsari konventsioon (I)

... on rahvusvaheline märgalade kaitset ja kasutamist reguleeriv kokkulepe, mis sõlmiti 2. veebruaril 1971 Iraanis, Ramsari linnas

... on vanim looduskaitselepe ning ainus ühele kindlale ökosüsteemi tüübile suunatud lepe

Esialgul oli Ramsari konventsiooni põhirõhk veelindude kaitsele, nüüdseks on see laienenud märgalade säästlikule kasutamisele ja kaitsele

Ramsari ametlik kodulehekülg www.ramsar.org

Ramsari konventsioon (II)

2. veebruar 2017 seisuga on ühinenud selle leppega

169 riiki

2252 alaga

kokku 214 990 672 ha

Arvuliselt on rahvusvahelise tähtsusega märgalaid kõige enam Suurbritannias (174) ja Mehhikos (142)

2. veebruar – märgalade päev

Aastal 2017 tähistatakse
Ramsari konventsiooni
46. aastapäeva

Sel aastal on märgalade
päeval tähelepanu all
märgalad kui loodus-
õnnetuste riskide
maandajad.

**World
Wetlands Day**
2 February 2017

Wetlands for Disaster
Risk Reduction

Märgaladest rikas Eesti

- Eesti on märgalade poolest rikas - suured sood, järved ja jõed, linnurikkad rannaniidud, ulatuslikud roostikud jt märgalad moodustavad meie alast ligi kolmandiku
- Ramsari konventsioon kinnitati EV Riigikogus 1993. aastal
- 2017. aasta seisuga on meil 17 rahvusvahelise tähtsusega märgala kogupindalaga 304 778 ha

Ramsari alad Eestis

- 1) Matsalu rahvuspark (ühines leppega 29.03.1994) - 48 610 ha;
- 2) Alam-Pedja looduskaitseala (17.06.1997) - 34 671 ha;
- 3) Emajõe Suursoo ja Piirissaar (17.06.1997) - 32 600 ha;
- 4) Endla looduskaitseala (17.06.1997, laiendatud 2007) - 10 161 ha;
- 5) Hiiumaa laiud ja Käina laht (17.06.1997) - 17 700 ha;
- 6) Muraka looduskaitseala (17.06.1997, laiendatud 2007) - 13 980 ha;
- 7) Nigula looduskaitseala (17.06.1997, laiendatud 2007) - 6 398 ha;
- 8) Puhtu-Laelatu-Nehatu märgala (17.06.1997) - 4 640 ha;
- 9) Soomaa rahvuspark (17.06.1997, laiendatud 2007) - 39 639 ha;
- 10) Vilsandi rahvuspark (17.06.1997) - 24 100 ha;
- 11) Laidevahe looduskaitseala (31.03.2003) - 2 424 ha;
- 12) Sookuninga looduskaitseala (03.02.2006) - 5 869 ha;
- 13) Luitemaa (27.01.2010) - 11 240 ha;
- 14) Agusalu (27.01.2010) - 11 000 ha;
- 15) Leidisoo (27.01.2010) - 8 178 ha;
- 16) Lihula (27.01.2010) - 6 620 ha;
- 17) Haapsalu-Noarootsi (08.02.2011) - 29 380 ha.

Rahvusvahelise tähtsusega märgalad Eestis

Matsalu rahvuspark

- Pindala 48 610 ha, millest üle poole on vesi
- Väärtuslik suhteliselt loomuliku veerežiimi ja poollooduslike koosluste tõttu
- Matsalu märgala kõige iseloomulikud kooslused on luha- ja rannaniidud, siin laiub Baltimaade suurim roostik ning Lääne-Eestile iseloomulikud lehtpuistud

- Euroopa suuremaid veelindude pesitsus-, sulgimis- ja rändepeatusalasisid
- Kohatud 281 linnuliiki, neist 167 pesitsemas
- Kahepaiksetest leidub juttself-kärnkonna ehk kõret

- Matsalu on rahvusvahelise tähtsusega märgalade ehk Ramsari nimekirjas alates 1976. aastast. Seoses Eesti Vabariigi taastamisega kaotas see kanne kehtivuse ja Matsalu kanti uuesti Ramsari nimekirja 1994. aastal.

Matsalu. Foto: Kaarel Kaisal

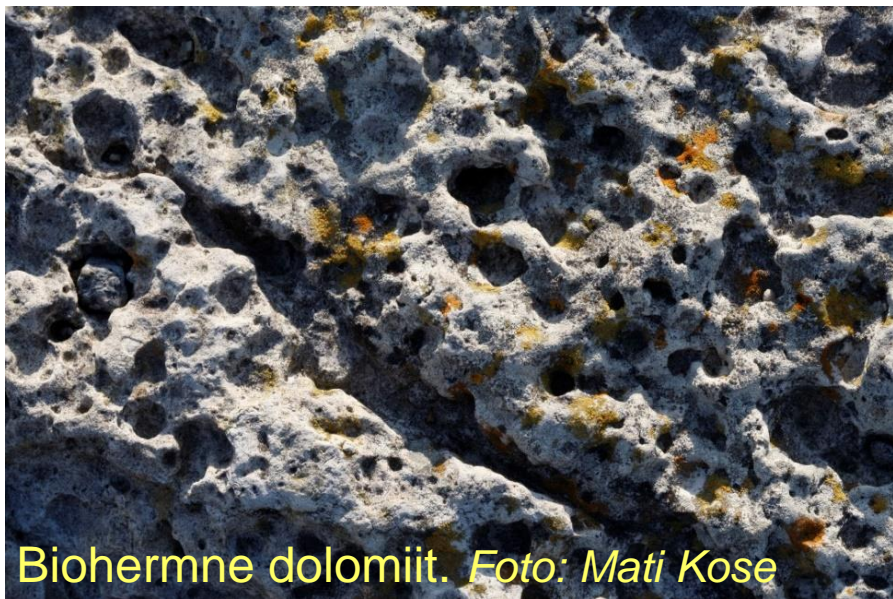

Vilsandi rahvuspark

- Pindala 23 759 ha, millest 16 230 ha hõlmab meri
- Saarterikkaim piirkond Eestis – 150 saart, laidu, rahu ja kari
- Iseloomulik tugevalt liigendatud rannajoon astangute, rannavallide, maasäärte ja rannikuluidetega

Harilaid. Foto: Arne Ader

Biohermne dolomiit. Foto: Mati Kose

- Vilsandi ümbruses paljandub korall-lubjakivist biohermne dolomiit
- Taimedest kasvab mitmeid käpalisi, saaremaa robirohi, rand-ogaputk, meripuju jt
- Kohatud 274 linnuliiki, neist 114 pesitsemas
- Oluline talvitusala kirjuhahale
- Suurimad hallhülge lesilad Eestis

Rand-ogaputk. Foto: Arne Ader

Soomaa rahvuspark

- Pindala 39 638 ha
- Soomaa rahvuspark hõlmab suuri soid, lamminiite ja eri tüüpi metsaalasid
- Haruldasteks kooslusteks
- on Soomaa lammimetsad
- ehk "loigupealsed metsad"
- Perioodilised üleujutused ehk viies aastaag

Hiiumaa laiud ja Käina laht

- Pindala on 6183 ha
- Moodustub Väinamere laidudest ja Hiiumaa kaguranniku iseloomulikest maastikest, sealhulgas madal, roostikurikas ja eutrofeerunud Käina laht ning Salinõmme soolak

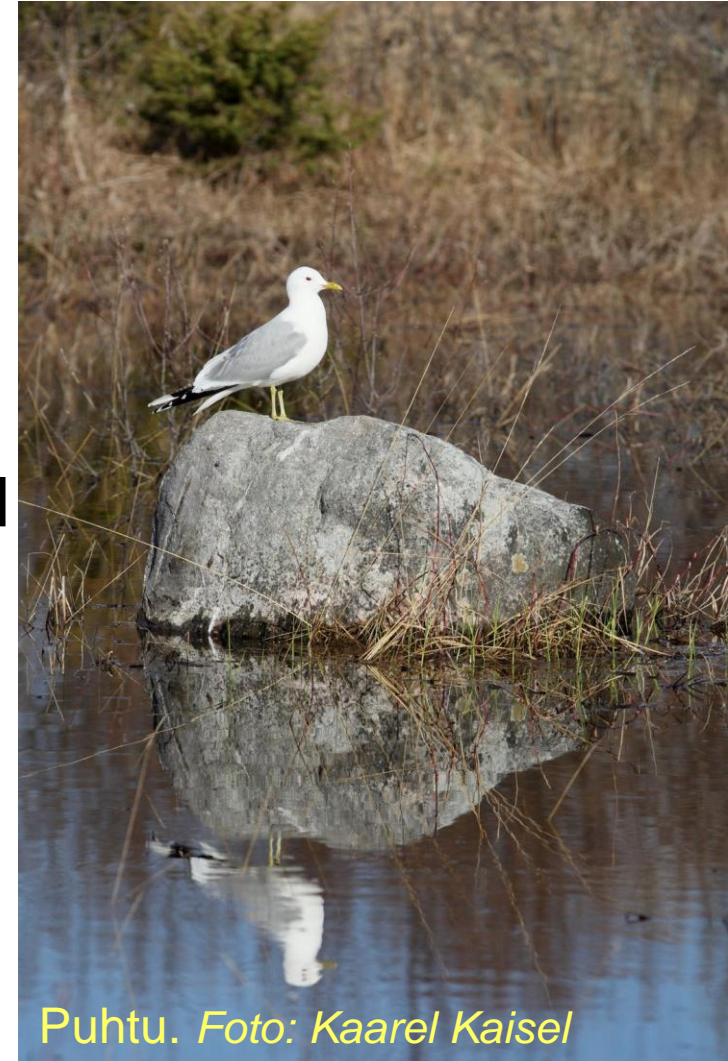

Saarnaki. Foto: Ene Puulmann

- Oluline ala nii pesitsevatele kui ka läbirändavatele lindudele, nt valgepõsk-lagle, rägapart naaskelnokk jt
- Suurim viigerhüljeste lesila
- Tuulehaugi põhjapoolseim kudemisala Läänemeres

Puhtu – Laelatu – Nehatu märgala

- Pindala 4 640 ha
- Märgala moodustavad vaheldusrikka loodusega Nehatu madal soo, Puhtu salumets, kadastuvad loopealsed karjamaad ning liigirikas Laelatu puisniit
- Puhtus on I kaitsekategooria taimeliigi Ruthe sõrmkäpp ainus leiukoht Eestis

Alam-Pedja looduskaitseala

- Eesti suuruselt teine looduskaitseala pindalaga 34 671 ha
- Suurte soode, märgade metsade ja lammide ning looklevate jõgedega piirkond

Ala põhiväärtuseks on märgade elupaikade mitmekesisus

Ihamaa luht. Foto: Arne Ader

Endla looduskaitseala

Männikjärve raba. Foto: Piret Valge

- Pindala 10 161 ha
- Endla looduskaitsealale on iseloomulikud suured soomassiivid, märjad metsad ja nende vahel paiknevad järved ja jõed ning Pandivere kõrgustiku lõunajalamil allikaterikas ala

Meeldivaid elamusi märgaladel !

KESKKONNAAMET

Aitäh!

Aktuaalsed lisainfot Eesti märgalade kohta leiate:

<https://soo.elfond.ee/>

<http://www.soo.ee/>

[https://www.envir.ee/sites/default/files/soode_t
egevuskava.pdf](https://www.envir.ee/sites/default/files/soode_t
egevuskava.pdf)

<http://goo.gl/E0e0zj>

<http://goo.gl/Xy7GPw>

<http://goo.gl/iqw7Xg>

<http://goo.gl/BmxAiT>